

9. National bank of Ukraine (2012), On approval of Methodical recommendations for the organization and operation of risk management in banks Ukraine, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04>.

10. Prymostka, L.O. (2010), «Modern state and trends in bank lending», available at: http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/273/1/15_19.pdf.

УДК 336.71: 336.774:336.1

Юрків М.Т.,
аспірант*

Львівська державна фінансова академія

УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ БАНКІВ В УКРАЇНІ: КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ ЯК ОСНОВА ЗДОРОВОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

Yurkiv M.T.,
graduate student
Lviv State Academy of Finance

MANAGING PROBLEM LOANS IN THE BANKS OF UKRAINE: CREDIT PORTFOLIO AS A BASIS FOR HEALTHY FUNCTIONING OF THE FINANCIAL SYSTEM OF THE COUNTRY

Постановка проблеми. Нинішній процес роботи з проблемними кредитами українських банків неможливий без раціонального менеджменту кредитного портфеля банків. Необхідно наголосити на тому, що від зваженого й економічно обґрунтованого підходу в менеджменті кредитного портфеля банківської системи України годі й очікувати про контрольований і прийнятний для банківського сектору вітчизняної економіки рівень проблемних кредитів. Практика та реалії функціонування банківських установ показують, що незалежно від якості кредитного портфеля, адекватності кредитної політики, способів та методів менеджменту правління банків, точності і якості оцінки платоспроможності та кредитоспроможності позичальника будь-яка банківська установа стикається з неповерненням наданих кредитів. Тому, на основі результатів аналізу управління кредитним портфелем можна визначити причини й стан рівня проблемних кредитів в банківському секторі економіки України та окреслити майбутні перспективи кредитного ринку з врахуванням існуючих умов.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню вивчення проблемних кредитів банків та методів їх повернення присвячені праці В. Алексійчука, В. Андрійчука, П. Лайко, І. Кириленка, А. Мороза, А. Васюренка, В. Міщенко. Зокрема праці В. Алексійчука, А. Мороза та В. Міщенко присвячені сутності проблемних кредитів як економічної категорії в системі фінансів та пошуку причин їх виникнення. У свою чергу, А. Васюренко, П. Лайко у своїх працях акцентують увагу на причинно-наслідкових явищах проблемних кредитів банківської системи України в системі фінансової системи нашої країни. Кириленко І. спрямовував свою увагу на міжнародний банківський ринок, в частині аналізу світових фінансових криз, приділяючи найбільшу увагу саме проблемним кредитам банківського сектору. Однак, незважаючи на суттєві наукові результати, отримані вищезазначеними та іншими вченими, сутність та проблеми управління проблемними кредитами залишаються малодослідженими. Саме це й зумовило вибір теми дослідження та свідчить про його актуальність.

Постановка завдання. Мета даної статті: проаналізувати за допомогою існуючої системи показників ефективність управління кредитним портфелем, від якісного менеджменту останнього залежить значною мірою рівень проблемних кредитів в банківському секторі України. Завданням дослідження даної статті є за допомогою вихідних даних здійснити необхідні розрахунки потрібних коефіцієнтів для визначення рівня менеджменту сукупного кредитного портфеля вітчизняної банківської системи. Об'єктом дослідження даної статті є кредитний портфель банків України за період 2006-2013 рр. Предметом дослідження виступають фінансово-економічні відносини й чинники, що впливають на стан кредитного портфеля банків України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основу здорового функціонування банківської системи України становить ефективна робота з проблемними кредитами банківських установ.

* Науковий керівник: Біттер О.А. – д.е.н., професор

Показниками неефективної системи управління проблемними кредитами являються саме такі чинники, як: значна частка проблемних кредитів і їх нарощення у структурі кредитних портфелів; переведення частини фінансових ресурсів банку на формування значних обсягів резервів; недоотримання доходів і зниження ефективності діяльності; погіршення ліквідності банків через порушення у структурі активів та пасивів.

Проблемні кредити не обов'язково асоціюються із збитками, а правильний підхід до управління ними дозволяє мінімізувати втрати як для банківської установи, так і безпосередньо для позичальника. Правильним підходом у цьому напрямку роботи є професійна робота персоналу банку, створення додаткових стимулів позичальникам для погашення боргів, клопітка робота з кожним клієнтом на партнерських засадах, застосування сучасних і швидких ефективних методів управління проблемними кредитами. Повністю ж уникнути втрат за проблемними кредитами на практиці неможливо, їх значення слід розглядати як своєрідну вартість ризику ведення банківського бізнесу.

Існуюча система показників управління кредитним портфелем дозволяє здійснити не лише аналіз загального стану кредитного портфеля банківської системи, а й охарактеризувати його з точки зору кредитного ризику, дохідності та захисту від можливих втрат. Використовуючи окремі показники, можна проаналізувати ефективність управління кредитним портфелем банків України (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз динаміки аналітичних показників кредитного портфеля банків України

Показник	Базовий період 01.01.2013	Звітний період 01.01.2014	Темп росту, %	Абсолютний розмір відхилення
Обсяг виданих кредитів, млн. грн	815327	911402	111,7836	96075
Питома вага кредитного портфеля в активах банків	0,7233	0,7126	98,5207	-0,0107
Характеристика кредитного портфеля банків з точки зору кредитного ризику				
Співвідношення власного капіталу та кредитного портфеля	0,2077	0,2113	101,7333	0,0036
Власний капітал банків України, млн. грн	169300	192600	113,7626	23300
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	0,089	0,077	86,5169	-0,012
Характеристика кредитного портфеля банків з точки зору захисту від можливих втрат				
Коефіцієнт забезпеченості втрат за рахунок сформованих резервів на покриття збитків	0,1733	0,1440	83,0929	-0,0293

Джерело: складено автором на основі [6]

Згідно даних таблиці 1, за звітний рік сума наданих кредитів в межах банківської системи України мала тенденцію до зростання. Станом на початок 2014 року за підсумками 2013 фінансового року обсяг наданих кредитів зріс на 96075 млн. грн. порівняно із 2012 р (або на 11,7836%). В свою чергу, зріс обсяг власного капіталу на 0,36 м%, що власне позначилося й на зростанні обсягів кредитування. Співвідношення власного капіталу банків України до кредитного портфеля характеризує якість кредитного портфеля з погляду його захищеності власним капіталом і показує скільки власних коштів припадає на одну гривню виданих кредитів. Як вказують розраховані показники за 2012 р. і 2013 р., частка власних коштів, що припадає на одну гривню виданих кредитів складає відповідно 20,77 і 21,13 копійок. Позитивним є також зниження частки несплачених кредитів, в основному це відбулось за рахунок зниження обсягів наявної простроченої заборгованості. Коефіцієнт забезпеченості втрат за рахунок сформованих резервів на покриття збитків визначається як співвідношення резервів за активними операціями банків до рівня наданих кредитів. З точки зору захисту від можливих втрат, обсяг сформованих резервів скоротився, що може свідчити про погіршення забезпечення, а отже й якості кредитного портфеля банків України.

Рішення щодо здійснення операцій банків з кредитування повинне базуватись на результатах аналізу співвідношення очікуваного доходу й ризику, адже коли аналізується лише один показник, отримати правдоподібні результати доволі складно. Тому найбільш обґрунтованим є оцінка ефективності кредитних операцій за співвідношенням очікуваних доходів та кредитного ризику.

Ефективність управління кредитним портфелем обчислюється за співвідношенням таких параметрів кредитного портфеля, як рівень його дохідності та величини кредитного ризику за наступною формулою [3; 4]:

$$EУКП = \frac{ДКП - r_0}{РКП}, \quad (1)$$

де *EУКП* - коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем; *ДКП* – дохідність кредитного портфеля, визначена за формулою 2; *r₀* – облікова ставка НБУ; *РКП* – ризик кредитного портфеля, визначений за формулою 3.

Коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем за своїм економічним змістом показує величину додаткових доходів, які одержить банк понад рівень облікової ставки НБУ, у розрахунку на одиницю взятого ним кредитного ризику [1; 2; 5]. Вище його значення означатиме ефективніше управління кредитним портфелем комерційного банку й оцінюється як привабливіше.

Безризикова кредитна ставка r_0 показує рівень доходності портфеля, сформованого наданням кредитів тільки першокласним позичальникам із рейтингом, наприклад, AAA за системою Standard&Poors. Назва "ставка без ризику" є досить умовною й означає не цілковиту відсутність ризику, а лише його мінімальний (найнижчий із усіх можливих варіантів) рівень. Як правило, така ставка дорівнює базовій ставці, яка діє на даному кредитному ринку (LIBOR, prime-rate, ставка рефінансування, ставка за цінними паперами уряду), хоча в окремих випадках може й відрізнятись від неї.

Коли кредит надано позичальнику, з яким пов'язується певний ризик, то кредитна ставка перевищує базову на величину кредитного спреда, котрий відображає рівень ризику клієнта. Величина кредитного спреда залежить від умов конкретного ринку та загальної економічної ситуації. Наприклад, на міжнародних ринках для позичальників з рейтингом BB кредитна ставка перевищує базову на 1,5-2%, з рейтингом B - на 5%, а для клієнтів з найнижчим рейтингом CCC кредитний спред може досягати 6-12%.

Облікова ставка може бути орієнтиром тоді, коли НБУ рефінансує комерційні банки та викупує надлишкові кошти через проведення депозитних аукціонів. Починаючи з квітня 2001 р., НБУ рефінансує комерційні банки (правда, виключно під заставу державних облігацій) і щоденно оголошує відсоткову ставку за короткостроковими кредитами (овернайт), регулюючи в такий спосіб їх вартість. З початку проведення аукціонів ставки були досить стабільними, що уможливило їх використання як безризикової ставки.

Методика оцінки ефективності кредитної діяльності ще не набула поширення у вітчизняній практиці, що зумовлено браком інформаційного забезпечення для оцінки рівня ризику та вибором адекватної безризикової ставки. Тому банки, які зважаться на проведення власних досліджень і створення інформаційних систем, матимуть безсумнівні переваги, оскільки першими освоюють техніку та методику комплексного дослідження ринку, а це дозволить їм зайняти достатньо міцні позиції порівняно з конкурентами.

Щоб розрахувати коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем на прикладі банківської системи України, необхідно розрахувати такі показники, як: доходність кредитного портфеля (ДКП), ризик кредитного портфеля (РКП). Варто відзначити, що доходність кредитних операцій розраховується як рівень доходності кредитного портфеля і розраховується як відношення суми відсоткових доходів до обсягу наданих кредитів (табл. 2).

$$\text{ДКП} = \frac{\text{ПД}}{\text{КП}} * 100\% \quad (2)$$

де ПД – сума відсоткових доходів банків України; КП – кредитний портфель або обсяг наданих кредитів.

Таблиця 2

Розрахунок коефіцієнта доходності кредитного портфеля

Показник	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014
Кредити надані, млн. грн.	269294	485368	792244	747348	755030	825320	815327	911402
Відсоткові доходи, млн. грн.	30259	50842	88370	119083	113334	113352	119278	132341
Темп росту відсоткових доходів, %	-	168,02	173,81	134,76	95,17	0,02	105,23	110,95
Доходність кредитного портфеля (ДКП), %	11,23	10,47	11,15	15,93	15,01	13,73	14,63	14,52

Джерело: складено автором на основі [7]

Дані таблиці 2 показують, що відсоткові доходи банківської системи України зростали до початку 2011 р., після якого спостерігалось незначне зниження, проте вже на початку 2013 р. відсоткові доходи повернулись до рівня 2010 року. На початок 2014 р. рівень відсоткових доходів знову почав зменшуватись на незначну величину. Найвищою доходністю кредитного портфеля за аналізований рік була зафіксована станом на 01.01.2010 на рівні майже 16%. В середньому по банківській системі доходність кредитного портфеля становила 13,33%.

Розрахунки таблиці 2 свідчать про те, що на суму доходів банків від операцій з кредитування у загальному впливають такі два основні чинники, як обсяг наданих кредитів та рівень відсоткової ставки за кредитами, при цьому останній через рівень відсоткової ставки опосередковано враховується в такі чинники, як тривалість користування кредитом, забезпеченість позики, рівень ризику, метод нарахування та спосіб сплати відсотків. Важливо зазначити той факт, що доходність кредитного портфеля залежить від

низки економічних чинників, зокрема обсягу та структури кредитного портфеля, умов конкуренції банківського сектору економіки, реальної (ринкової) ставки відсотка, а також власних можливостей банку щодо здійснення необхідного рівня кредитування. Ефективність управління кредитною діяльністю банків обумовлюється необхідністю зниження ризику кредитних операцій, що своєю чергою розв'язується за допомогою адекватної методики його оцінки. Остання має максимально враховувати особливості та специфіку роботи окремих банків та втілювати диверсифікований підхід до аналізу та управління кредитним ризиком банків України. Мінімальний рівень уніфікації методики оцінки кредитного ризику є необхідним, оскільки це допомагає банкам створити свою власну систему управлінських рішень з управління проблемними кредитами в структурі кредитного портфеля.

Вітчизняна банківська практика здійснює уніфікацію через методичку формування резерву під кредитні ризики, розроблену Національним банком України. Методикою передбачено формування резерву під кредитні операції (передбачено з'ясування величини можливих втрат за кожною окремою позицією), а сума імовірних втрат за всіма кредитними операціями банку формує резерв. За економічною сутністю величина резерву є показником сукупного ризику кредитного портфеля банку. Сформований банком резерв дає змогу визначити ризик кредитного портфеля (РКП), який розраховується як відношення розрахункового значення резерву за кредитними операціями банку до суми кредитного портфеля (табл. 3):

$$РКП = \frac{\text{Резерв за кредитними операціями банку}}{\text{Сума кредитного портфеля}} * 100\% \quad (3)$$

Таблиця 3

Розрахунок ризику кредитного портфеля банків України

Показник	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014
Кредити надані, млн. грн	269294	485368	792244	747348	755030	825320	815327	911402
Резерв для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями, млн. грн.	12246	18477	44502	99238	112965	118941	111995	104155
РКП, %	4,55	3,81	5,62	13,28	14,96	14,41	13,74	11,43

Джерело: складено автором на основі [8]

Дані таблиці 3 свідчать про те, що до 2008 р. спостерігалась стійка тенденція до зниження показника ризику кредитного портфеля, проте світова фінансово-економічна криза 2008-2010 рр. призвела до стрімкого зростання цього коефіцієнта і найбільше його значення було зафіксоване станом на 01.01.2011 р. на рівні майже 15%, проти аналогічного показника в 3,81 на 01.01.2008 р. Впродовж 2006-2007 рр. темпи росту резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків України були нижчими за зростання обсягу наданих кредитів. Проте, за підсумками 2008 р., темп зростання резервів під кредитні операції зріс на 140,85%, що більш ніж у 2 рази перевищує темпи росту кредитного портфеля даного фінансового року. Період 2009 р. характеризувався зменшенням обсягу наданих кредитів на 5,67%, тоді як резерв під кредитні операції зріс на 123%, що засвідчує своєю чергою погіршення стану кредитного портфеля банківської системи України за рівнем ризику.

Протягом 2010 року перевищення темпів зростання резервів під кредитні операції порівняно з темпами росту кредитного портфеля було значно меншим. Значне збільшення резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків України за 2008-2010 рр. зумовлене погіршенням якості кредитного портфеля банківської системи України, тобто зростанням проблемної заборгованості за кредитами. Остання була сформована головним чином через відсутність у докризовий період ефективної системи антикризового менеджменту в українських банках, покликаною швидко реагувати на виклики сьогодення.

У 2011-2013 рр. спостерігалась тенденція до поступового зменшення розриву між показниками росту кредитного портфеля й резерву під кредитні операції, що свідчило про стабілізацію банківської системи й зменшення рівня проблемних кредитів. 2013 р. характеризувався збільшенням кредитування економіки та зменшенням обсягу прострочених кредитів в банківській системі України, що давало собою позитивні сигнали стабільного розвитку кредитного ринку. На основі розрахунку значення дохідності кредитного портфеля (ДКП) та ризику кредитного портфеля (РКП), можна розрахувати коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем за формулою 1 (табл. 4).

Згідно даних таблиці 4, найвище значення коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем було зафіксовано станом на 01.01.2008 – 0,65, а найнижче на 01.01.2009 р. – 0,15. У 2008 р. ефективність управління кредитним портфелем банківської системи України знизилась на 0,8 в

порівнянні з 2006 р., що свідчить про значний вплив фінансово-економічної кризи на стан кредитного портфеля банків України.

Таблиця 4

Розрахунок коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем банківської системи України

Показник	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014
Дохідність кредитного портфеля, %	11,23	10,47	11,15	15,93	15,01	13,73	14,63	14,52
Облікова ставка НБУ, %	8,50	8,00	12,00	10,25	7,75	7,75	7,50	6,50
Ризик кредитного портфеля, %	4,55	3,81	5,62	13,28	14,96	14,41	13,74	11,43
Коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем (ЕУКП)	0,60	0,65	-0,15	0,43	0,49	0,41	0,52	0,70

Джерело: складено автором на основі даних таблиць 2 та 3

Починаючи з 2009 р., вітчизняним банкам вдалося поступово збільшувати ефективність управління кредитним портфелем з 0,43 за підсумками 2009 р. до рівня 0,52 на початок 2014 р. Розрахований коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем засвідчує пряму залежність між рівнем проблемних кредитів в банківській системі й ефективністю управління останній, що й власне яскраво засвідчили розрахунки показника в даній таблиці.

Збільшення рівня росту наданих кредитів в порівнянні з ростом проблемних кредитів свідчить про ефективність кредитних операцій й вивільнення коштів із резервів для здійснення операцій кредитування. Варто зазначити, що розрахунок коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем не враховує ймовірність зростання чи зменшення розрахункових показників, які входять до його складу. Тому ця ймовірність приймається рівною одиниці.

Висновки з даного дослідження. На основі проведеного дослідження встановлено:

1. основу здорового функціонування банківської системи України становить ефективна робота з проблемними кредитами банківських установ. Повністю ж уникнути втрат за проблемними кредитами на практиці неможливо, їх значення слід розглядати як своєрідну вартість ризику ведення банківського бізнесу.

2. коефіцієнт забезпеченості втрат за рахунок сформованих резервів на покриття збитків визначається як співвідношення резервів за активними операціями банків до рівня наданих кредитів. З точки зору захисту від можливих втрат, обсяг сформованих резервів скоротився згідно даних розрахунків, що може свідчити про погіршення забезпечення, а отже й якості кредитного портфеля банків України.

3. розрахунки вихідних даних свідчать про те, що на суму доходів банків від операцій з кредитування у загальному впливають такі два основні чинники, як обсяг наданих кредитів та рівень відсоткових ставок за кредитами, причому останній через рівень відсоткової ставки опосередковано враховується в такі чинники, як тривалість користування кредитом, забезпеченість позики, рівень ризику, метод нарахування і спосіб сплати відсотків.

4. розрахований коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем засвідчує пряму залежність між рівнем проблемних кредитів в банківській системі й ефективністю управління останній, що й власне яскраво засвідчили розрахунки даного показника.

Література

1. Гаряга Л.О. Кредитний ризик: ідентифікація, класифікація та методи оцінки / Л.О. Гаряга // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – Т. 17. – С. 318–329.
2. Довгань Ж. Управління кредитними ризиками банків в умовах економічної кризи / Ж. Довгань // Вісник НБУ. – 2010. – № 8. – С. 51–55.
3. Лисенок О.В. Практикум з курсу “Аналіз банківської діяльності” : навч. посібник / О.В. Лисенок. – К. : КНЕУ. 2010. – 307 с.
4. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Л.О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ. 2004. – 280 с.
5. Шульженко Г.М. Управління кредитним ризиком у контексті забезпечення та збереження фінансової стійкості комерційних банків / Г.М. Шульженко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2012. – Вип. 36. – С. 311–318.
6. Річні звіти НБУ за 2006-2013 рр. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58023.
7. Дані фінансової звітності банків України. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.

8. Основні показники діяльності банків України станом на 1 січня 2014 року. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=3679

References

1. Hariaha, L. (2006), "Credit risk: identification, classification and evaluation", *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, vol. 17, pp. 318-329.
2. Dovhan, Zh. (2010), "Credit risk management of banks in the economic crisis", *Visnyk NBU*, no. 8, pp. 51-55.
3. Lysenok, O. (2010), *Praktykum z kursu "Analiz bankivskoi diialnosti"* [Practical course "Analysis of Banking activity"], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine, 307 p.
4. Prymostka, L. (2004), *Finansovyi menedzhment u banku* [Financial management in the bank], textbook, KNEU, Kyiv, Ukraine, 280 p.
5. Shulzhenko, H. (2012), "Credit risk management in the context of providing and preserving financial stability of commercial banks", *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, issue 36, pp. 311-318.
6. Annual reports NBU 2006-2013. The National Bank of Ukraine. (2014), available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58023.
7. Data of the financial statements of banks of Ukraine. The National Bank of Ukraine. (2014), available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
8. The main indicators of banks in Ukraine as of 1 January 2014. The National Bank of Ukraine. (2014), available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=3679

УДК 330.341.1.(477+430)

Пучко А.О.,
аспірант*

ДВНЗ «Київський національний
торгівельно-економічний університет»

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ З ВИКОРИСТАННЯМ ДОСВІДУ НІМЕЧЧИНИ

Puchko A.O.,
graduate student

Kyiv National University of Trade and Economics

FINANCING OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN ECONOMY USING GERMAN EXPERIENCE

Постановка проблеми. Сьогодні однією зі складових забезпечення динаміки зростання економіки України є впровадження інноваційної моделі розвитку. Адже саме інноваційна спрямованість господарської діяльності забезпечує суб'єктам господарювання конкурентні переваги, що в свою чергу сприяє економічному зростанню. Саме тому необхідно приділяти увагу інноваційному розвитку країни в цілому, слідкувати за світовим досвідом інноваційного розвитку та адаптувати його до сучасних українських реалій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження різних аспектів інноваційної діяльності знаходить широке відображення в працях вітчизняних та зарубіжних економістів Р. Акоффа, П. Друкера, Г. Менша, М. Портера, Й. Шумпетер, Ю. Бажала, В. Гейця, А. Гальчинського, О. Дація, Е. Жихора, С. Ілляшенка, В. Порохні, Г. Семенова, А. Чухна. Питання фінансового забезпечення інноваційних процесів в Україні досліджували А. Алексєєв, А. Альгін, Т. Боголіб, О. Василик, В. Вітлітський, С. Онишко, Н. Костіна, М. Лапуста та інші. Вони зробили значний внесок у вирішення проблем фінансового забезпечення інноваційної діяльності, ефективності використання фінансових ресурсів.

Досвід інноваційної політики розвинених країн необхідно відстежувати постійно та вивчати перебіг інноваційних процесів у тих країнах, які вважаються найбільш просунутими за рівнем технологічного розвитку підприємств, наявністю досконалої системи створення науково-технічної продукції, сталої інноваційної інфраструктури та державного регулювання інноваційної діяльності. Позитивні особливості різних моделей фінансування інноваційного розвитку необхідно адаптувати та

* Науковий керівник: Боголіб Т.М. – д.е.н., професор